

Inzetten op horizontale samenhang (1) en differentiatie (2) vanuit de leerlijn verslavingspreventie in het onderwijs

1. Horizontale samenhang vanuit leerlijn verslavingspreventie

Je kan het thema verslavingspreventie benaderen...

- ...vanuit de **eindtermen** voor de basisvorming: 'Andere talen', 'Digitale competenties', 'Historisch bewustzijn', 'Nederlands', 'Economische en financiële competenties', 'Ondernemingszin', ...
- ...of vanuit de **specifieke eindtermen** voor de volgende wetenschapsdomeinen: 'Gedragwetenschappen', 'Sociale wetenschappen', 'Bewegingswetenschappen', 'Biologie', 'Chemie', 'Economie', 'Filosofie', 'Klassieke talen', 'Kunst en cultuur', 'Moderne talen', 'Wiskunde'.

Hier vind je enkele **suggesties** om vanuit deze minimumdoelen te werken aan verslavingspreventie:

Nederlands				
A/B		MD	Suggestie	Extra materiaal
A		02.05: De leerlingen spreken en schrijven doelgericht.	<ul style="list-style-type: none"> • Laat leerlingen een hulpvraag formuleren op basis van een specifieke casus (vb. over een jongere die overmatig gamet, cannabis rookt, ...). 	Zie www.druglijn.be
B		02.04: De leerlingen spreken en schrijven doelgericht in eenvoudige communicatieve situaties.	<ul style="list-style-type: none"> • Laat leerlingen een hulpvraag formuleren op basis van een specifieke casus (vb. over een jongere die overmatig gamet, cannabis rookt, ...). 	
Fin.	Gr.	MD	Suggestie	Extra materiaal
D, DA	2, 3	02.06: De leerlingen spreken en schrijven doelgericht.	<ul style="list-style-type: none"> • Laat leerlingen een hulpvraag formuleren op basis van een specifieke casus (vb. over een jongere die overmatig gamet, cannabis rookt, ...). 	Zie recentste cijfers over middelengebruik, gamen en gokken bij jongeren uit het SO: VAD-leerlingenbevraging
A	2, 3	02.05: De leerlingen spreken en schrijven doelgericht.	<ul style="list-style-type: none"> • Laat leerlingen krantenberichten kritisch analyseren over de cijfers rond gebruik van antidepressiva, ADHD-medicatie, ... bij jongeren. 	

Digitale competenties				
Fin.	Gr.	MD	Suggestie	Extra materiaal
D, DA, A	2	04.05: De leerlingen analyseren de impact van digitale systemen op de maatschappij vanuit principes van computationeel denken.	<ul style="list-style-type: none"> De leerlingen gaan op zoek naar vormen van een gepersonaliseerd aanbod en gepersonaliseerde reclame over gamen, gokken of andere middelen. Laat leerlingen onderzoeken hoe digitale systemen (zoals apps om te stoppen met roken of vaperen) helpen om te stoppen. Ze kunnen kijken naar hoe functies van de app, (zoals herinneringen, het bijhouden van voortgang of sociale steun) invloed hebben op het succes en de maatschappelijke impact van deze apps. 	
D, DA, A	2	04.04: De leerlingen respecteren ethische, sociale en legale regels bij het gebruiken van digitale technologie.	<ul style="list-style-type: none"> Laat leerlingen onderzoeken hoe digitale marketing van roken, vaperen en alcohol invloed heeft op jongeren, en de ethische en legale kwesties rondom de online promotie van dergelijke producten bespreken. 	
D, DA, A	3	04.02: De leerlingen respecteren ethische, sociale en legale regels bij het gebruiken van digitale technologie.	<ul style="list-style-type: none"> Laat leerlingen onderzoeken hoe digitale marketing van roken, vaperen en alcohol invloed heeft op jongeren, en de ethische en legale kwesties rondom de online promotie van dergelijke producten bespreken. 	
D, DA, A	3	04.01: De leerlingen gebruiken doelgericht courante functionaliteiten van vergelijkbare toepassingen om digitale inhoud te creëren.	<ul style="list-style-type: none"> De leerlingen ontwikkelen content voor sociale media (filmpjes, posts, ...) die jongeren bewust maakt van de risico's van alcohol of andere drugs, met respect voor de richtlijnen. Laat leerlingen een socialemediacampagne ontwikkelen die jongeren bewust maakt van de risico's van roken en vaperen, met respect voor richtlijnen. 	Zie www.druglijn.be
Historisch bewustzijn				
Fin.	Gr.	MD	Suggestie	Extra materiaal
D, DA	3	08.01: De leerlingen bouwen een historisch referentiekader op met structuurbegrippen, scharnierpunten en kenmerken eigen aan de moderne en de hedendaagse tijd.	<ul style="list-style-type: none"> De leerlingen lezen (anderstalige) geschiedkundige teksten over de plaats van alcohol, gokspelen of psychoactieve medicatie in de samenleving (ontstaan, evoluties in vormen van gebruik en wetgeving, evoluties van inzichten in gezondheidsproblemen, ...) Leerlingen leren de belangrijkste gebeurtenissen uit de geschiedenis op vlak van roken begrijpen, inclusief belangrijke 	

A	3	08.01: De leerlingen situeren historische fenomenen in tijd en ruimte op een gegeven tijdlijn met de courante historische periodes en op een kaart.	scharnierpunten zoals de oorsprong en verspreiding van tabak, de massaproductie van sigaretten, de mentaliteitsverandering in de samenleving en de opkomst van e-sigaretten .	Zie ook de les: de geschiedenis van roken .
Ondernemingszin				
A/B	MD	Suggestie		Extra materiaal
A, B	15.02: De leerlingen genereren creatieve ideeën om een probleem op te lossen en bespreken de uitvoerbaarheid ervan aan de hand van criteria.	<ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen brainstormen over hoe ze leerlingen kunnen aanmoedigen om gezond te gamen (1. Welke boodschappen: pauzes nemen, live afspreken met vrienden, andere hobby's doen, eerst huiswerk dan gamen, ... 2. Hoe die boodschappen over te brengen: lessen, pop-ups in games, brochure, app, ...) 		
Fin.	Gr.	MD	Suggestie	Extra materiaal
D, DA, A	2, 3	15.02: De leerlingen genereren creatieve ideeën om een probleem op te lossen en bespreken de uitvoerbaarheid ervan aan de hand van criteria.	<ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen brainstormen over hoe ze leerlingen kunnen aanmoedigen om gezond te gamen (1. Welke boodschappen: pauzes nemen, live afspreken met vrienden, andere hobby's doen, eerst huiswerk dan gamen, ... 2. Hoe die boodschappen over te brengen: lessen, pop-ups in games, brochure, app, ...) 	
Economische en financiële competenties				
Fin.	Gr.	MD	Suggestie	Extra materiaal
D, DA	3	11.06: De leerlingen lichten toe hoe de overheid via inkomsten en uitgaven een impact heeft op de samenleving en ongelijkheid tracht te beperken.	<ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen reflecteren over hoe de Nationale Loterij inkomsten genereert voor de overheid, maar hoe daar ook ethische vragen bij te stellen zijn. • Leerlingen krijgen inzicht in de financiële kosten van roken en vaperen. 	Zie: Feiten, cijfers en standpunten over gokken
A	3	11.05: De leerlingen lichten toe hoe de overheid via inkomsten en uitgaven een impact heeft op de samenleving en ongelijkheid tracht te beperken.		Zie ook de les: De kostprijs van roken .

Wiskunde STEM				
Fin.	Gr.	MD	Suggestie	Extra materiaal
D	2	06.18: De leerlingen analyseren statistische gegevens aan de hand van voorstellingswijzen en centrum- en spreidingsmaten.	<ul style="list-style-type: none"> Laat leerlingen aan de slag gaan en extra analyses maken van de cijfers van de VAD-leerlingenbevraging over alcohol, tabak, vapes, cannabis, psychoactieve medicatie, gamen of gokken 	Zie Excel-tabellen met cijfers via https://vad.be/catalogus/leerlingenbevraging/
DA	2	06.16: De leerlingen analyseren statistische gegevens aan de hand van voorstellingswijzen en centrum- en spreidingsmaten.		
A	2	06.04: De leerlingen interpreteren grafieken, tabellen, diagrammen en (woord)formules in betekenisvolle contexten.		
D, DA	3	06.02: De leerlingen brengen met behulp van de grafiek, kenmerken van een functie in verband met de betekenisvolle situatie die door de functie beschreven wordt.		
A	3	06.03: De leerlingen interpreteren grafieken, tabellen, diagrammen en (woord)formules in betekenisvolle contexten.		
Specifieke ET Gedragwetenschappen				
Gr.	MD	Suggestie	Extra materiaal	
2	14.01.01: De leerlingen lichten de fysieke, cognitieve en socio-emotionele ontwikkeling doorheen de levensloopfasen toe. 14.02.01: De leerlingen lichten de fysieke,	<ul style="list-style-type: none"> Leerlingen lichten toe hoe jongeren tijdens de puberteit (ontwikkelingspsychologie, hersenontwikkeling, ...) vatbaarder zijn voor groepsdruk en sociaal conformisme en welke impact dat op middelengebruik kan hebben. 		

	cognitieve en socio-emotionele ontwikkeling doorheen de levensloopfasen toe.		
3	<p>14.01.01: De leerlingen analyseren de ontwikkelingspsychologische domeinen binnen verschillende levensloopfasen aan de hand van ontwikkelingspsychologische theorieën.</p> <p>14.02.01: De leerlingen analyseren de ontwikkelingspsychologische domeinen binnen verschillende levensloopfasen aan de hand van ontwikkelingspsychologische theorieën.</p>		
3	<p>14.01.02 en 14.02.02: De leerlingen analyseren sociaal gedrag aan de hand van sociaalpsychologische theorieën.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen analyseren aan de hand van de 5 G's uit de cognitieve gedragstherapie hoe beslissingen en gedrag op een wel of niet weloverwogen manier tot stand kunnen komen, zoals ook de keuze om wel of niet alcohol te drinken, mee te roken, ... 	
2	<p>14.03.01: De leerlingen lichten determinanten van gezondheidsgedrag toe.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen analyseren middelengebruik vanuit de Theory of planned behavior. Ze benoemen determinanten, beschermende en risicofactoren voor problematisch middelengebruik. 	Ter inspiratie: Technieken voor gedragsverandering
3	<p>14.03.01: De leerlingen lichten determinanten van gezondheidsgedrag en strategieën toe om gezondheidsgedrag van individuen en doelgroepen te bevorderen.</p>		
3	<p>14.04.01: De leerlingen passen (ortho)pedagogische modellen toe op concrete opvoedingssituaties met inbegrip van bijzondere contexten.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen analyseren de invloed van de omgeving (ouders, vrienden, school, buurt, samenleving, ...) op middelengebruik aan de hand van het ecologisch model en het balansmodel. 	Ter inspiratie: Mens-Middel-Milieu-model

Specifieke ET Sociale wetenschappen			
Gr.	MD	Suggestie	Extra materiaal
3	15.01.03 en 15.02.02: De leerlingen reflecteren vanuit verschillende perspectieven over maatschappelijke vraagstukken aan de hand van aangereikte bronnen met inbegrip van wetenschappelijk onderbouwde literatuur.	<ul style="list-style-type: none"> Leerlingen beschrijven de huidige wetgeving op minimumleeftijd voor alcoholgebruik (België is één van de enige vier landen in Europa waar je al alcohol mag drinken onder 18 jaar). Ze gaan op zoek naar alternatieven (vb. uit het buitenland, leeftijdsgrenzen van 18, 21 jaar, ...?) en beschrijven de achterliggende visies daarbij. 	Lees: Cijfers, feiten en standpunten over alcohol op een rijtje
Specifieke ET Bewegingswetenschappen			
Gr.	MD	Suggestie	Extra materiaal
3	13.01.06, 13.02.05: De leerlingen beschrijven basisprincipes van gezonde voeding voor de sporter.	<ul style="list-style-type: none"> Leerlingen beschrijven de afbraak van alcohol in het lichaam en de impact van alcoholgebruik voor en na het sporten (korte en lange termijn). 	Lees: Waarom gaan alcohol en sporten niet goed samen?
		<ul style="list-style-type: none"> Leerlingen begrijpen hoe roken en vpen de sportprestaties beïnvloeden. 	Zie ook de les: Wat doet roken met mijn lichaam.
Specifieke ET Biologie			
Gr.	MD	Suggestie	Extra materiaal
3	08.04.03: De leerlingen leggen fysiologische processen van stofwisseling en secretie uit met inbegrip van structuur en werking van de betrokken organen.	<ul style="list-style-type: none"> Leerlingen leggen uit hoe alcohol door het lichaam wordt afgebroken en wat de impact is op verschillende organen. 	Lees: Wat zijn de effecten van alcohol?
		<ul style="list-style-type: none"> Leerlingen begrijpen de lichamelijke gevolgen van roken op korte en lange termijn en kunnen uitleggen hoe schadelijke stoffen zoals teer, koolmonoxide en nicotine, evenals andere stoffen in sigaretten, bijdragen aan deze gezondheidsproblemen. 	Zie ook de les: wat doet roken met mijn lichaam
Specifieke ET Chemie			
Gr.	MD	Suggestie	Extra materiaal
3	09.06.02: De leerlingen leggen het verband tussen de eigenschappen van stoffen en de toepassingen ervan in voedingsmiddelen en voedingsmiddelentechnologie.	<ul style="list-style-type: none"> Leerlingen lichten toe hoe alcohol kan ontstaan door een proces van fermentatie, waarbij glucose in ethanol en koolstofdioxide wordt omgezet. 	

Specifieke ET Economie			
Gr.	MD	Suggestie	Extra materiaal
2, 3	16.05.01: De leerlingen vergelijken courante ondernemingsvormen op het vlak van aansprakelijkheid, administratie en fiscaliteit.	<ul style="list-style-type: none"> Leerlingen kennen de plicht vanuit CAO 100 om als werkgever een preventief alcohol- en drugbeleid op te zetten in je onderneming. 	QADO: alles over alcohol, drugs en werk
Specifieke ET Klassieke talen			
Gr.	MD	Suggestie	Extra materiaal
2, 3	03.03.02: De leerlingen beschrijven aspecten van de maatschappij en cultuur waarin het Latijn, Grieks of Hebreeuws werd gebruikt.	<ul style="list-style-type: none"> Leerlingen beschrijven de plaats van alcohol in (culturele representaties van) de klassieke oudheid. 	

2. Differentiatie vanuit leerlijn verslavingspreventie

Ben je op zoek naar verdieping voor een groep leerlingen?

Hier vind je enkele tips en **suggesties** voor differentiatie rond verslavingspreventie, binnen eindtermen **01.02**, **05.01** en **07.04** (vrnl. **doorstroomfinaliteit**, **derde graad**):

01.02: De leerlingen ontwikkelen gezondheidsvaardigheden in functie van hun fysiek en mentaal welzijn binnen verschillende thema's.

- Laat leerlingen debatteren over de pro's en contra's van **smartphoneverbod** op scholen.
- Laat leerlingen een presentatie geven over de impact van **alcohol** op de lichamelijke en hersenontwikkeling van jongeren (korte en lange termijn).
- Laat leerlingen een poster of filmpje maken over de risico's van **overmatig gamen**.
- Organiseer een debat over de pro's en contra's van **psychoactieve medicatie** bij psychische klachten.
- Laat leerlingen een poster maken en aan elkaar voorstellen over de risico's en alternatieven van gebruik van **psychoactieve medicatie**.
- Laat leerlingen een presentatie geven over de impact van **roken** op de lichamelijke en hersenontwikkeling van jongeren (korte en lange termijn).
- Laat leerlingen een presentatie voorbereiden waarin ze uitleggen hoe **nicotineverslaving** zowel het lichaam als de geest beïnvloedt.
- Laat leerlingen een campagne bedenken waarin ze leeftijdsgenoten motiveren om te stoppen met **roken** of **vapen** en laat hen dit uitwerken via een poster, video, presentatie, ...
- ...

05.01: De leerlingen gaan respectvol en constructief met anderen in interactie rekening houdend met elkaars grenzen.

- Laat leerlingen een rollenspel spelen waarin ze een situatie in het uitgaan verbeelden en leren om hun eigen grenzen én die van anderen te bewaken op vlak van **middelengebruik**.
- Organiseer een debat over drugs in het verkeer, meerijden met iemand die onder invloed is van alcohol of andere drugs, ...
- Laat leerlingen situaties analyseren waarin groepsdruk ontstaat (bijvoorbeeld vrienden die **roken of vapen**) en bespreek strategieën om grenzen aan te geven zonder anderen te kwetsen of te veroordelen.
- ...

07.04: De leerlingen gaan geïnformeerd, beargumenteerd en constructief in dialoog over maatschappelijke thema's.

- Organiseer een debat over de minimumleeftijd voor **alcohol**.
- Laat leerlingen een poster maken en aan elkaar voorstellen over het **cannabisbeleid** (info en visie over cannabisbeleidsmodellen vind je hier: <https://vad.be/onze-themas/illegale-drugs/cannabis/>)
- Laat leerlingen een poster maken en aan elkaar voorstellen over **alcohol** en jongeren, over een alcoholbeleid, over richtlijn rond alcohol, ... (visie en standpunten kan je raadplegen via <https://vad.be/onze-themas/alcohol/>).
- Laat leerlingen krantenberichten kritisch analyseren over de wetgeving rond **kansspelen**.

- Organiseer een debat over de wetgeving rond **kansspelen, gokelementen in games, ...**
- Stel leerlingen in de rol van beleidsmaker en laat hen een plan bedenken met maatregelen om het gebruik van **vapes** onder jongeren terug te dringen.
- Organiseer een simulatie waarin leerlingen in rollen kruipen zoals gezondheidsadviseur, jongerenvertegenwoordiger, tabaksfabrikant, of iemand die **rookt**. Laat hen in dialoog gaan over hoe de overheid maatregelen kan nemen zonder vrijheden te beperken.
- ...

